

Formalne i nieformalne uwarunkowania roli zawodowej wychowawcy świetlicy szkolnej

Formal and informal determinants of the professional role of an after-school club teacher

doi:10.25951/4383

Wprowadzenie

Lokowana na pograniczu między domem rodzinnym a klasą szkolną świetlica szkolna jest dla wychowawcy swoistym miejscem pracy. Działania, jakie przynależą do roli wychowawcy świetlicy, wpisują się w zestaw oczekiwań i postulatów formułowanych pod adresem osoby wychowawcy świetlicy, a więc pozostają w zgodzie z podejściem funkcjonalno-strukturalnym, które w myśl definicji Waldemara Świętochowskiego rozumie rolę społeczną jako coś zewnętrznego w stosunku do człowieka, co dotyczy wzorów zachowań, jakie ludzie przyjmują w różnych sytuacjach społecznych (Świętochowski 2014). Katalog działań typowych dla specyfiki pracy wychowawcy w świetlicy szkolnej dookreśla zatem wymagania, jakie stawia przed wychowawcą praca w świetlicy szkolnej.

Jednakże, co podkreślił Jean Claude Kaufmann, nawiązując do podejścia interakcjonistycznego, rola społeczna nie tylko porządkuje rzeczywistość społeczną, lecz ma przede wszystkim funkcję tożsamościową. Refleksyjność osoby skłania ją do tego, by pełniąc rolę społeczną, obserwować i analizować działanie osób przypisanych do tejże roli i na tej bazie opracowywać schematy operacyjne, stanowiące podstawę własnych działań. Natomiast interioryzacja schematu stanowi granicę, po przekroczeniu której rola społeczna przestaje mieć charakter zewnętrzny i jest elementem konstruującym tożsamość osoby (Kaufmann 2004). Dlatego niezmiernie ważne dla świadomego i efektywnego funkcjonowania w roli wychowawcy świetlicy jest podejmowanie namysłu nad tym, kim

jest wychowawca świetlicy, jaką funkcję pełni wobec świetliczan, a w dalszej kolejności nad własnym przygotowaniem do pracy wyrażającym się w posiadanych kompetencjach oraz dokonywaniu oceny wyników własnej pracy.

Rola społeczna wychowawcy świetlicy – zmiany historyczne

Krytyczne spojrzenie na sylwetkę wychowawcy świetlicy pozwala zauważyć zmiany, jakie na przestrzeni czasu wiązały się z rolą społeczną wychowawcy świetlicy.

U początków swego istnienia, w latach dwudziestych XX w., świetlica szkolna funkcjonowała kilka razy w tygodniu. Pracujący w niej wychowawcy działali bez ustalonego z góry planu, zapewniając przychodzącym do świetlicy dzieciom okazję do swobodnej zabawy, gier ruchowych, stwarzali możliwość słuchania radia, oglądania telewizji i odrabiania zdań domowych. Jednak tym, co wyróżniało funkcjonujące w tamtym czasie świetlice szkolne, była szczególna dbałość wychowawców o wystrój i wyposażenie pomieszczeń przeznaczonych na zajęcia świetlicowe. Bez względu na to, czy świetlica dysponowała własnym pomieszczeniem, czy też, jak w przypadku zakładanych głównie na wsi ognisk świetlicowych, była lokowana w jednej z klas szkolnych, do podstawowych obowiązków wychowawcy świetlicy należało zapewnienie warunków odpowiednich do pracy świetlicowej. Dbałość wychowawców o umeblowanie sali zgodne z potrzebami świetlicy i jej wyposażenie w niezbędne sprzęty (radio, telewizor), czasopisma, książki i gry decydowała o specyficznym klimacie tego miejsca (Żwinis 1955). Możliwość przebywania w gustownie urządzonej i wyposażonej świetlicach szkolnych była jednym z czynników budowania wśród świetliczan dumy z przynależności do społeczności świetlicowej. Będąc świetliczaninem, dziecko zaspokajało potrzeby, którym ani dom rodzinny, ani szkoła nie były w stanie sprostać. Wychowawcy świetlicy skupiali się bowiem, jak napisał Stanisław Tazbir, na wyzwalaniu i rozwijaniu uzdolnień dziecięcych, uczyli rozróżniania dobra i zła, przyzwyczajali do działania i aktywności. Wiele uwagi poświęcali pracy samowychowawczej, tworzyli atmosferę wolną od skrupowania, dawali swobodny dostęp do tego, co budzi zainteresowania, stwarzali warunki do rozrywki i odpoczynku, kształtowali nawyki społecznie przydatne (Tazbir 1936). Pobyt w świetlicy był wówczas okazją do przeżywania niezastąpionych wrażeń. Z faktu, że świetlica była miejscem o swoistym klimacie, wynikała jej wyjątkowość i magia, którą lubili świetliczanie i doceniali przedstawiciele władz oświatowych, którzy szczególnie pozytywnie odnosili się do

wszelkich przejawów zatroskania wychowawców świetlicy o wyrównanie poziomu postępów w nauce wśród dzieci, a co za tym idzie – o zmniejszenie zjawiska drugoroczności (Wawrzykowska-Wierciochowa 1963).

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. świetlica przestała być kojarzona ze środowiskiem elitarnym. Nie była już tym jedynym miejscem, w którym dzieci mogły realizować swoje młodzieńcze pasje. Pełniła głównie funkcję pedagogiczno-dydaktyczną i opiekuńczo-społeczną. Zmianie uległa misja świetlicy. Pierwszeństwo przyjęcia do świetlicy szkolnej miały dzieci z rodzin niepełnych, dzieci rodziców pracujących, uczniowie dojeżdżający, zaniedbani wychowawczo i osiągający niskie wyniki w nauce. Podstawowym zadaniem wychowawcy świetlicy było wówczas wyrównywanie braków, wdrażanie do samodzielnego uczenia się, uświadomienie dzieciom, w jaki sposób efektywnie korzystać z podręczników, czasopism i innych materiałów pomocniczych (Smarzyński 1987). Tak wysnuto pogląd, że świetlica jest przede wszystkim środowiskiem wychowawczym. W tamtejszym czasie oznaczało to koncentrację wysiłków wychowawców świetlicy na opiece pedagogicznej nad uczniami pozbawionymi należytej opieki wychowawczej (Smarzyński 1987). Drugą dziedziną, jakiej wychowawcy świetlicy poświęcali wówczas wiele uwagi, była współpraca ze środowiskiem lokalnym. Wychowawcy organizowali obchody świąt państwowych i rocznic historycznych, często też wraz z dziećmi uczęszczającymi do świetlicy wykonywali prace społeczne na rzecz środowiska lokalnego (Smarzyński 1987), co bez wątpienia stanowiło jedną z konsekwencji realizowania celów wychowania socjalistycznego.

W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. świetlica szkolna funkcjonowała najczęściej w jednym pomieszczeniu przepełnionym uczniami, co ze zrozumiałych względów utrudniało pracę jej wychowawców i przyczyniło się do powstania i utrwalenia w opinii publicznej negatywnego wizerunku świetlicy szkolnej, postrzeganej jako „przechowalnia”, w której dzieci rodziców pracujących spędzają czas z konieczności. Przypisanie świetlicy tego pejoratywnego określenia wiązało się z niedocenianiem, a nawet negowaniem wkładu wychowawców świetlicy we wspieranie wszechstronnego rozwoju dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Wraz z nadejściem XXI w. obraz świetlicy – „poczekalni” czy „przechowalni” stopniowo przestawał być aktualny. Pojawiało się coraz więcej propozycji wzbogacania treści, metod i form zajęć świetlicowych. Ich realizacja była jednak możliwa tylko dzięki wysiłkom wychowawców świetlicy, jakie poświęcali, aby wprowadzać zmiany w organizacji pracy świetlic szkolnych. Coraz powszechniejsze stało się więc prowadzenie zajęć świetlicowych w mniejszych

grupach, w salach należących do świetlicy bądź w klasach lekcyjnych udostępnianych na potrzeby świetlicy w godzinach popołudniowych. Większą uwagę wychowawcy zaczęli również przywiązywać do aranżacji i wyposażenia wnętrza świetlic szkolnych. Meble będące na wyposażeniu świetlicy coraz częściej wybierane są celowo, w wielu przypadkach nie stanowią już zbieraniny szafek i regałów niepotrzebnych w innych pomieszczeniach szkoły. Wszystkie te zabiegi zmierzają do tego, by pomieszczenia świetlicowe były przytulne, kolorowe i bogate w zabawki, gry i inne akcesoria pozwalające dzieciom w sposób ciekawy spędzać czas przed zajęciami lekcyjnymi i po nich. Dbanie o estetykę pomieszczeń świetlicowych nie pozostaje bez wpływu na samopoczucie dzieci uczęszczających do świetlicy. Z kolei możliwość korzystania ze sprzętów, których dzieci nie posiadają w domu, np. sprzęty cyrkowe czy sportowe i dobrowolnego uczestnictwa w ciekawych, różnorodnych formach zajęć (zajęcia sportowe, muzyczne, plastyczne, teatralne, gry i zabawy słowne itp.) jest powodem, dla którego dzieci chętnie przychodzą do świetlicy. Wciąż jednak aktualne jest twierdzenie Marka Żelazkiewicza, że od wychowawcy świetlicy, który organizuje zajęcia w sferze pozalekcyjnej, oczekuje się

że będzie inspiratorem działań wychowanków i ich fachowym doradcą, będzie koordynatorem pracy, przywódcą w różnych działaniach ważnych dla grupy, będzie opiekunem i przyjacielem niezawodnym w potrzebie, a także wychowawcą planującym określone sytuacje i całe ich ciągi (Żelazkiewicz 1974).

Wyzwania współczesności, mające wyraz w zadaniach stawianych świetlicy, mają bezpośredni wpływ na pracę zatrudnionych w niej wychowawców. A z uwagi na fakt, że rdzeniem każdej roli społecznej są prawa (określają, czego jednostka pełniąca funkcję może oczekiwać od innych) i obowiązki (wyznaczają, czego inni oczekują od osoby pełniącej daną funkcję) (Bromberek 1973), dla zdefiniowania roli wychowawcy świetlicy konieczne jest dookreślenie formalnych i nieformalnych uwarunkowań pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy.

Uregulowania normatywne dotyczące pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy

O charakterze roli wychowawcy świetlicy decydują trzy akty prawne:

- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191),

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r. nr 21 poz. 94 z późn. zm.),
- Ustawa Prawo Oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).

Ustawa Prawo Oświatowe stanowi, że każdy nauczyciel (więc także i wychowawca świetlicy) w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia. Ponadto cytowana ustawa precyzuje, że prawa i obowiązki nauczycieli w sposób szczegółowy określa Karta Nauczyciela.

Zgodnie z Kartą Nauczyciela (art. 6) nauczyciel (a zatem i wychowawca świetlicy) obowiązany jest:

- rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę,
- wspierać każdego ucznia w jego rozwoju,
- dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego,
- kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka,
- dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Jak podkreślili Danuta Kmita i Andrzej Pery, świetlica szkolna jest częścią szkoły i podlega wszystkim normom prawnym dotyczącym jej funkcjonowania (Pery, Kmita 2014). Przełożonym wychowawcy świetlicy jest dyrektor szkoły. Organizując prace w świetlicy, dyrektor jest odpowiedzialny za ilościową obsadę i merytoryczne przygotowanie jej wychowawców. Według Dariusza Skrzyńskiego kryteria doboru nauczycieli do pracy w świetlicy ustala dyrektor, jednak biorąc pod uwagę fakt, że dobór kadry powinien być spójny z zadaniami realizowanymi przez świetlicę, zdaniem autora wskazane jest,

aby w świetlicy znajdowały zatrudnienie osoby dostrzegające specyfikę pracy w świetlicy, posiadające umiejętności organizatorskie, elastyczne w działaniu, potrafiące wypracować sobie autentyczny autorytet wśród dzieci, ceniące nieschematyczny styl pracy (Skrzyński 2017).

Stosunek pracy z wychowawcą świetlicy dyrektor nawiązuje się na czas określony (1 rok) w przypadku nauczyciela stażysty lub na czas nieokreślony

z wychowawcami posiadającymi stopień awansu zawodowego nauczyciela kontraktowego, mianowanego i dyplomowanego. Przy czym zgodnie z zapisami Karty Nauczyciela stosunek pracy z nauczycielem mianowanym i z nauczycielem dyplomowanym nawiązuje się na podstawie mianowania, jeśli:

- posiada on obywatelstwo polskie, z tym że wymóg ten nie dotyczy obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym,
- ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw publicznych,
- nie toczy się przeciwko niemu postępowanie karne, dyscyplinarne lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie,
- nie był karany za przestępstwo popełnione umyślnie, a w celu potwierdzenia spełniania tego warunku, nauczyciel, przed nawiązaniem stosunku pracy, jest obowiązany przedstawić dyrektorowi szkoły informację z Krajowego Rejestru Karnego,
- posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania danego stanowiska,
- istnieją warunki do zatrudnienia nauczyciela w szkole w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony.

Zgodnie z art. 9. 1. Karty Nauczyciela, stanowisko nauczyciela (w tym i wychowawcy świetlicy) może zajmować osoba, która przestrzega podstawowych zasad moralnych i spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania zawodu. Natomiast szczegółowe kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w różnych typach szkół zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. z 2017 r. poz. 1575).

Rozporządzenie określa warunki, jakie musi spełniać wychowawca zatrudniany w świetlicy. Kwalifikacje do pracy w świetlicy posiada osoba, która:

- ukończyła studia wyższe na kierunku pedagogika w specjalności odpowiadającej prowadzonym zajęciom oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
- ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności) i studia podyplomowe
- z zakresu prowadzonych zajęć oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
- ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły, w której prowadzona jest świetlica szkolna.

Nieformalne uwarunkowania pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy

Zgodnie z powyższymi zapisami dyrektor szkoły ma możliwość zatrudnienia każdego nauczyciela szkoły do prowadzenia zajęć świetlicowych, co z kolei nie pozostaje bez znaczenia dla postrzegania roli wychowawcy świetlicy w opinii społecznej. Dlatego warto zadać pytania: kim jest dzisiaj wychowawca świetlicy?, czy zapisy w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli nie doprowadzą do sytuacji, że będzie to „każdy” pracownik pedagogiczny? Wychowawcą świetlicy może być obecnie każdy nauczyciel, a więc często nauczyciel, który nie może znaleźć zatrudnienia w wyuczonej specjalności. W szkołach praktykuje się proponowanie nauczycielom, dla których brakuje godzin w obrębie nauczanego przedmiotu, godzin w świetlicy szkolnej w ramach dopełnienia etatu. Świetlica szkolna bywa też miejscem, do którego trafiają absolwenci studiów nauczycielskich. Dyrektorzy, nie mogąc zaproponować im pracy na stanowisku nauczyciela, oferują stanowisko wychowawcy świetlicy, argumentując swoją propozycję możliwością zdobycia doświadczenia w pracy z dziećmi i poznania realiów pracy w szkole. A więc już na starcie ten tytuł zawodowy nabiera wymiaru zajęcia tymczasowego. Fakt, że bywa to zawód niechciany i nieplanowany, do którego studenci studiów pedagogicznych nawet z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej (społeczno-opiekuńczej) nie przygotowują się, licząc, że po studiach znajdą zatrudnienie na stanowisku pedagoga szkolnego, obniża rangę opisywanego zawodu. Niezbyt wysoki prestiż profesji wychowawcy świetlicy wiąże się również z tym, że wychowawcy świetlicy w społeczności szkolnej lokowani są na najniższych szczeblach hierarchii, często nie identyfikują się z wykonywanym zawodem i myślą o zmianie pracy.

Sytuacja ta nie sprzyja, a wręcz stoi w opozycji z postrzeganiem wychowawcy świetlicy w kategoriach świadomego tej roli towarzysza, który wraz ze świetliczaninem podąża drogą jego rozwoju. Dlatego istotne z punktu widzenia wspomagania rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym jest zwrócenie uwagi na to, kto pełni funkcje wychowawcy świetlicy i dokonanie oceny, czy są to osoby właściwe do pracy na tym stanowisku.

Ustawowy zapis, że wychowawcą świetlicy może być każdy nauczyciel pracujący w szkole, w której znajduje się świetlica, sugeruje, że praca na tym stanowisku nie wymaga szczególnych kompetencji, może być zatem wykonywana przez nauczycieli różnych specjalności, co rzuca cień na profesjonalizm i efekty tejże pracy.

Tymczasem już w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia Dioniza Wawrzykowska-Wierciochowa dla zapewnienia ciągłości pracy świetlicy postulowała stałą obsadę świetlicy – etat w wymiarze 26 godzin tygodniowo – pisząc o błędnym przeświadczeniu, że

przeciętne wykształcenie nauczycielskie jest wystarczające do pracy w świetlicy. Zgadza się oczywiście, że ogólne psychologiczne i pedagogiczne wykształcenie jednych i drugich powinno być wspólne, ale przecież formy i metody pracy w szkole i w świetlicy są różne. Dlatego byłoby wskazane, gdyby nauczyciele szkół podstawowych zdobywali dodatkowe i specjalne kwalifikacje odpowiedzialnych pracowników świetlicowych, pracujących naprawdę twórczo w tej dziedzinie (Wawrzykowska-Wierciochowa 1963).

Na poziom skuteczności pracy opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej świetlicy szkolnej wpływ wywiera atmosfera świetlicy, jej wystrój i wyposażenie, ale przede wszystkim poziom ten warunkowany jest kompetencjami wychowawców pracujących w świetlicach. To, jak wykwalifikowani i przygotowani do swojej pracy są wychowawcy, przekłada się na sposób organizacji zajęć w świetlicy szkolnej. Co silnie akcentuje Beata Przyborowska, fakt rozszerzenia uprawnień do pracy w świetlicy na całą grupę nauczycieli pozwala domniemywać, że nauczyciel przedmiotowy takimi kompetencjami dysponuje (Przyborowska 2009). Tymczasem specyfika pracy świetlicowej wymaga, aby wychowawca świetlicy odznaczał się swoistymi kompetencjami osobowościowymi i organizacyjnymi. Powinien być profesjonalistą, który cechuje się

umiejętnością komplementarnego podejścia do wiedzy, sprawności metodycznych i specjalistycznych, gdyż tylko wtedy ma on szansę stać się specjalistą od wszechstronnego rozwoju człowieka (Żłobicki 2008).

Rysuje się tu szczególny obraz wychowawcy świetlicy, który partycypując w stwarzaniu okoliczności korzystnych ze względu na priorytet rozwoju dziecka, jest tego rozwoju stymulatorem. Pamiętając, że atrybutem dzieci w młodszym wieku szkolnym jest ciekawość poznawcza, stwarza w świetlicy atmosferę ciepła, życzliwości, akceptacji, atmosferę, jaką po latach świetliczanie będą wspominać z rozrzewaniem, a która sprzyja rozwijaniu możliwości tkwiących w każdym z nich.

Odpowiedzią na te potrzeby jest niewątpliwie obecna w programach studiów nauczycielskich metodyka pracy w świetlicy szkolnej jako oddzielny przedmiot, bądź też traktowanie jej jako elementu metodyki pracy opiekuńczo-

-wychowawczej. Można jednak zastanawiać się nad tym, czy to wystarczy, aby przygotować wychowawców świetlicy do realizacji przyszłych zadań zawodowych? Obawy mogą budzić wyniki badań Grażyny Gajewskiej (Gajewska, Tur-ska 2011; Gajewska, Bazydło-Stodolna 2005), Fundacji Orange (2015; 2018) oraz raportu NIK (2017), które wskazują na niski prestiż zawodu wychowawcy świetlicy i na liczne mankamenty w funkcjonowaniu świetlic szkolnych. Powołując się na głos Piotra Zamojskiego, który w czasie seminarium „Obszary zaniedbane, niechciane, zapomniane w edukacji”, zorganizowanego w Warszawie 12 stycznia 2009 r. powiedział, że praca w świetlicy wymaga określonych dyspozycji osobowościowych oraz umiejętności organizacji miejsca wychowania i opieki, jakim jest świetlica, „prowadzenie świetlicy to wyzwanie wymagające kompetencji, kwalifikacji i profesjonalizmu” (Przyborowska 2009), uważam, że w trosce o jakościowo lepsze funkcjonowanie świetlicy szkolnej, konieczne jest zatrudnianie w niej wychowawców do takiej pracy przygotowanych. Zająć w świetlicy, która ma być miejscem wspomagania rozwoju dziecka, a nie „przechowalnią”, muszą być prowadzone przez osoby znające specyfikę pracy w warunkach świetlicowych. Kadra pracująca w świetlicy nie może być przypadkowa, nie może – w opinii Jana Adama Malinowskiego – składać się z osób, dla których nie było miejsca gdzie indziej, i być dla wychowawcy przechowalnią w oczekiwaniu na lepszą posadę. Jeśli wychowawcy mają solidnie wypełniać postawione przed nimi zadania, muszą posiadać stosowne do prowadzonych zajęć kompetencje fachowe oraz pedagogiczne i odpowiednie predyspozycje (Malinowski 2008).

Wysoce niekorzystnym zjawiskiem, na co zwraca uwagę B. Przyborowska, jest także rotacja pracowników, która nie pozwala na szczegółowo zaplanowaną, systematyczną pracę. Jest to sytuacja, która zdaniem Danuty Apanel wprowadza chaos i sprzyja pozorowaniu pracy. Praca w świetlicy zaczyna nabierać charakteru akcyjnego, co jest niewystarczające z punktu widzenia potrzeb rozwojowych dziecka w młodszy wiek szkolny (Przyborowska 2009).

Wyniki badań własnych

W celu uzyskania informacji o tym, jak przedstawiają się kompetencje wychowawców i nauczycieli pracujących w świetlicy szkolnej, w roku szkolnym 2016/2017 przeprowadzono badania empiryczne. Pracownicy świetlic szkolnych zostali zapytani o działania, jakie podejmują w trakcie codziennej pracy, mając na uwadze jak najlepsze funkcjonowanie świetlic szkolnych, w których

są zatrudnieni. Zaproponowane ujęcie problemu badawczego stanowiło nawiązanie do zapisów zawartych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, które rozszerzają uprawnienia do pracy w świetlicy na całą grupę nauczycieli, posiadających kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły, w której prowadzona jest świetlica szkolna (Dz.U. z 2017 r. poz. 1575). Badania wpisywały się w światopogląd aktywistyczny, którego założenia, zdaniem Johna W. Creswella, wskazują na potrzebę związku prowadzonych badań z wywołaniem dyskusji na temat istniejących struktur i wprowadzaniem zmian w praktyce (Creswell 2013).

W badaniach zastosowano teoretyczny dobór próby, który w ujęciu Barbary Smolińskiej-Theiss polega na wypełnieniu pola badawczego (Smolińska-Theiss, Theiss 2010). W wywiadach wzięło udział 50 pracowników świetlicy szkolnej. Osoby badane były zatrudnione w 21 szkołach zlokalizowanych na terenie Krakowa. Kryterium doboru szkół do badania była zgoda dyrektora placówki na przeprowadzenie badań oraz chęć pracowników świetlicy do uczestniczenia w wywiadzie. Pierwszym etapem badań był wywiad przeprowadzony w celu poznania opinii respondentów, którzy wypowiedzieli się na temat doświadczeń związanych z wykonywaniem roli zawodowej wychowawcy świetlicy. Wywiad składał się z pytań otwartych, na które osoby badane odpowiadały w sposób swobodny. Zgodnie z definicją Krzysztofa Rubachy, wywiad to „kierowana przez badacza rozmowa z osobą lub osobami badanymi” (Rubacha 2008). Wybrany przez badacza typ wywiadu K. Rubacha określa jako wywiad częściowo kierowany (badany wypowiada się na dany ogólny temat, w jego trakcie badacz może przerywać i zadawać szczegółowe pytania) (Rubacha 2008). Jak podkreślili Teresa Bauman i Tadeusz Pilch, ten rodzaj wywiadu przyznaje badaczowi znaczny zakres swobody w formułowaniu pytań, badacz może w trakcie wywiadu dodawać pytania, zmieniać ich kolejność lub pozostawić wolną przestrzeń dla wypowiedzi badanego (Pilch, Bauman 2001). Uzyskane w czasie wywiadów dane zostały poddane kodowaniu i analizie przy użyciu programu do opracowywania danych jakościowych QDA Miner.

W końcowej części kwestionariusza wywiadu zamieszczono pytania pozwalające badaczowi uzyskać informacje na temat doświadczenia zawodowego respondentów w pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy oraz postrzegania przez osoby badane pracy w świetlicy szkolnej i przygotowania do niej. Pytania te będą przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu.

Pierwszym zagadnieniem, które interesowało badacza było określenie doświadczenia zawodowego respondentów w pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy. Osobom badanym zadano pytanie, od ilu lat pracują w świetlicy.

Analiza odpowiedzi respondentów pokazała, jak zróżnicowanym doświadczeniem zawodowym cechują się badani. Co ukazano w tabeli 1, znaczna większość badanych (32 osoby) pracuje w świetlicy od 1 do 3 lat, w przedziale od 4 do 10 lat znalazło się 11 badanych, a doświadczeniem zawodowym w pracy w świetlicy szkolnej powyżej 10 lat mogło się pochwalić tylko 7 osób.

Analiza zebranych odpowiedzi pozwala wnioskować, że zatrudnienie na stanowisku wychowawcy świetlicy jest przez badanych postrzegane jako przystanek na drodze kariery zawodowej. Dlatego też w kręgu zainteresowań badacza znalazły się powody, dla których respondenci zdecydowali się podjąć pracę w świetlicy szkolnej. Najczęściej wskazywane przez badanych było, zgodnie z tabelą 2, posiadane wykształcenie. Na kolejnych miejscach znalazły się: podejmowanie pracy w oczekiwaniu na lepszą posadę lub chęć dopełnienia etatu.

Wypowiadając się na temat posiadanego wykształcenia, respondenci deklarowali ukończenie studiów na kierunku pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, społeczno-opiekuńcza, resocjalizacyjna i animacja kultury, które predestynują ich do pracy w świetlicy szkolnej.

Tabela 1. Staż pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy

Staż pracy na stanowisku wychowawcy świetlicy	Liczba respondentów
1 rok	11
2 lata	11
3 lata	10
4 lata	3
6 lat	3
7 lat	2
10 lat	3
12 lat	1
14 lat	1
17 lat	2
18 lat	1
19 lat	1
20 lat	1

Źródło: badania własne.

Tabela 2. Powód podjęcia pracy w świetlicy

Powód podjęcia pracy	Liczba respondentów
Wykształcenie	19
Przeczekanie	15
Uzupełnienie etatu	16

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Deklarowana chęć dalszej pracy w świetlicy szkolnej

Wiązanie przyszłości z pracą w świetlicy	Razem
Tak	17
Nie	24
Trudno powiedzieć	9

Źródło: badania własne.

Tabela 4. Cechy charakteru, wiedza i umiejętności, które pomagają w pracy w świetlicy szkolnej

Cechy charakteru	• zamiłowanie do pracy z dziećmi • optymizm • konsekwencja • pomysłowość • otwartość • komunikatywność • uważność • zamiłowanie do porządku • cierpliwość • empatia • obowiązkowość • energiczność • uważność • poczucie humoru • opanowanie
Wiedza	• zdobyta w toku studiów • wiedza wynikająca z doświadczenia w pracy w świetlicy • wiedza z zakresu psychologii rozwoju dziecka • aktualizowanie wiedzy i rozwijanie się na różnych poziomach • niejednorodne zainteresowania • znajomość metod i technik pracy z dziećmi • znajomość gier i zabaw • znajomość języka angielskiego • wiedza na temat zagadnień, którymi pasjonują się dzieci
Umiejętności	• umiejętności zdobyte w czasie praktyki na świetlicy • umiejętność łatwego nawiązywania kontaktów z nowo poznanymi dziećmi • umiejętność rozstrzygnięcia sporów • umiejętność szybkiego dostosowywania się i odnajdywania w trudnych sytuacjach • umiejętność pracy w hałasie • umiejętność pracy z dużą grupą • umiejętność wyciszenia się mimo hałasu • umiejętność zdyscyplinowania grupy • umiejętność tworzenia przyjaznej atmosfery w świetlicy • umiejętność rozmowy z rodzicami • umiejętność współpracy z innymi wychowawcami pracującymi w świetlicy • umiejętności plastyczne • umiejętność organizacji funkcjonowania świetlicy • umiejętność obserwacji dzieci • umiejętność zorganizowania odpoczynku, relaksacji i zabawy

Natomiast wskazane łącznie przez 31 badanych jako powód podjęcia pracy w świetlicy przeczekanie lub chęć dopełnienia etatu może znamionować sytuację, w której rozpoczęciu pracy w charakterze wychowawcy świetlicy towarzyszy raczej poczucie braku możliwości znalezienia zatrudnienia w innej specjalności nauczycielskiej niż rzeczywista chęć pracy w tym charakterze.

Postrzeganie profesji wychowawcy świetlicy jako „gorszej specjalności” może potęgować chęć do zmiany pracy. Deklaracje osób badanych dotyczące kontynuacji zatrudnienia w świetlicy szkolnej zebrano w tabeli 3.

Brak wiązania przyszłości z pracą w świetlicy szkolnej dał się zauważyć w odpowiedziach 24 osób badanych. Dziewięcioro respondentów nie było w stanie jednoznacznie określić swoich planów dotyczących przyszłego zatrudnienia, a jedynie 17 badanych wiązało swoją przyszłość z pracą w świetlicy szkolnej.

Traktowanie pracy w świetlicy jako formy praktyki i podejmowanie jej często w obliczu trudności, z jakimi respondenci objęci badaniem zetknęli się w czasie poszukiwania pracy w szkole, wywierało wpływ na postrzeganie roli zawodowej wychowawcy świetlicy i związanych z nią obowiązków jako niezgodnych z ich aspiracjami.

Przyjmowana niejako z przymusu, z pewnym rozczarowaniem rola wychowawcy w świetlicy szkolnej, jawiła się osobom badanym mimo tego jako praca, do której posiadają predyspozycje. Zapytani o to, co pomaga w wykonywaniu obowiązków zawodowych wychowawcy świetlicy, respondenci wymienili posiadane cechy charakteru, wiedzę i umiejętności. Ich wykaz zawiera tabela 4.

Wskazując na zawarte w tabeli 4 cechy charakteru, wiedzę i umiejętności, respondenci dali wyraz temu, że posiadają wyobrażenie na temat obowiązków wychowawcy świetlicy. Co więcej, dostrzegając braki w swojej wiedzy czy umiejętnościach, osoby badane deklarowały podejmowanie form doskonalenia zawodowego przydatnych do pracy w świetlicy. Poziom zainteresowania doskonaleniem zawodowym prezentuje tabela 5.

Respondenci deklarowali, że doskonalą się w zakresie kontaktów z dzieckiem trudnym, radzenia sobie w trudnej sytuacji, pracy z dzieckiem z rodziny dysfunkcyjnej i dziećmi z różnymi zaburzeniami. Badani uczestniczyli także

Tabela 5. Charakter podejmowanych form doskonalenia zawodowego

Doskonalenie zawodowe	Razem
Przydatne w świetlicy	30
Dotyczące nauczanego przedmiotu	12
Nie doskonalę się zawodowo	8

Źródło: badania własne.

w warsztatach Klanzy, kursach z pedagogiki cyrku i tańca oraz szkoleniach uczących rozwiązywania problemów, rozwijania inteligencji emocjonalnej u dzieci, prowadzenia zabaw integracyjnych i nawiązywania pozytywnych kontaktów z rodzicami oraz w warsztatach rozwijających umiejętności plastyczno-techniczne.

Wśród odpowiedzi dało się jednak zauważyć głosy mówiące o braku kursów dostosowanych typowo do warunków świetlicowych.

Grupa 12 osób badanych zadeklarowała podejmowanie form doskonalenia zawodowego dotyczących nauczanego przedmiotu, argumentując swoje działania oczywistym dla nich faktem, że praca w świetlicy nie stanowi ich podstawowego zatrudnienia, a podejmowane przez nich formy doskonalenia zawodowego wiążą się z ich zainteresowaniami i wyuczonym zawodem.

Ośmioro badanych przyznało, że nie doskonalili się zawodowo. Decydującym powodem, który pojawiał się w odpowiedziach badanych, był długi staż pracy, duża liczba odbytych szkoleń oraz brak czasu wynikający ze zobowiązań rodzinnych.

Reasumując, przeprowadzone badania ukazują profesję wychowawcy świetlicy jako zawód o niskim prestiżu. Jak pokazuje analiza odpowiedzi respondentów, podjęcie pracy w świetlicy często nie wynika z ambicji czy nawet z chęci pracy w tym miejscu. Postrzegane jest raczej przez pryzmat konieczności związanej z brakiem etatów na innym stanowisku. Można więc mówić o trudnym statusie zawodu wychowawcy świetlicy. Dlatego niezmiernie istotny wydaje się fakt przygotowania adeptów do zawodu nauczyciela także do pracy świetlicowej. Nabyta w trakcie studiów wiedza i umiejętności mogą przyczynić się do zmiany w postrzeganiu pracy wychowawcy w świetlicy szkolnej. Poznanie misji świetlicy, jej podstawowych funkcji i zadań, zrozumienie zasad organizacji pracy świetlicowej, wreszcie nabycie doświadczenia w prowadzeniu zajęć świetlicowych może być przyczynkiem do głębszego zrozumienia idei pracy świetlicowej. Podobnie jak poznanie przykładów dobrze funkcjonujących świetlic szkolnych czy możliwość kontaktu z wychowawcami świetlicy, którzy doskonale odnajdują się w realiach pracy świetlicowej.

Podsumowanie

Zdobyta w czasie studiów wiedza i umiejętności z zakresu organizacji pracy w świetlicy szkolnej oraz zrozumienie misji świetlicy, w której powodem działania jest chęć partycypacji w zaspokojeniu potrzeb dziecka, może korespondować z przyjmowaniem przez wychowawców świetlicy postawy określanej przez

Annę Marię Seweryńską terminem „dobry dorosły”. Jest to zdaniem wspomnianej autorki osoba, która:

- słyszy dziecko i go słucha,
- zachęca dziecko do pokonywania trudności i wspiera je w tym,
- zawiera jasne umowy i sama ich przestrzega,
- szanuje swojego młodszego partnera i wprost mu to okazuje,
- akceptuje wyjątkowość każdego dziecka i wspiera je w budowaniu poczucia własnej wartości,
- umie żyć w zgodzie z samym sobą,
- jest świadoma swoich talentów i ograniczeń,
- swoje działanie opiera na jasnej hierarchii wartości,
- jest konsekwentna w działaniu i lojalna,
- daje wsparcie, ale nie wyręcza,
- jest twórcza i otwarta (Seweryńska 2004).

Wymienione powyżej cechy pokazują, że jest to postawa nie tylko zawodowa, lecz także życiowa. Postawa, która z pewnością wypływa z cech charakteru wychowawcy, jego wiedzy i umiejętności, ale w znacznej mierze jest wypadkową jego filozofii życia. Taka postawa w połączeniu z innowacyjnością, którą B. Przyborowska postrzega jako zestaw wewnętrznych oraz nabytych predyspozycji jednostki dotyczących kreowania i wdrażania zmian, prowadzących do podniesienia efektywności jej działalności (Przyborowska 2013) oraz zdolnością do autorefleksji i krytycznej analizy własnej praktyki (Kazubowska 2006) i z kreatywnością, rozumianą przez B. Przyborowską jako „umiejętność postawienia pytania, jak można coś zrobić inaczej, lepiej i jako umiejętność projektowania szeroko rozumianych zmian w łonie organizacji” (Przyborowska 2013), może stać się fundamentem dla odgrywania roli zawodowej wychowawcy świetlicy. Z kolei świadome przyjęcie tej roli zawodowej i zaakceptowanie wynikających z niej obowiązków decyduje o podejmowaniu przez wychowawcę działań, które poprzedzone refleksją nad specyfiką miejsca, jakim jest świetlica, oraz funkcjami, jakie pełni względem przebywających w niej dzieci, mają na celu zaspokoić potrzeby świetliczan i wskazać im alternatywne sposoby spędzania czasu wolnego.

Zdaniem Macieja Bernasiewicza i Andrzeja Czerkawskiego, charakter pracy w świetlicy, stopień psychologicznego zaangażowania w jej wykonanie, nadmierny poziom osobistej odpowiedzialności za wykonywane zadania oraz szybkie tempo pracy są czynnikami, które warunkują postrzeganie pracy w świetlicy za trudną i często prowadzącą do wypalenia zawodowego (Bernasiewicz, Czerkawski 2011). Dlatego, aby zminimalizować ryzyko wypalenia za-

wodowego i zwiększyć efektywność pełnienia obowiązków wychowawcy świetlicy, konieczne jest w opinii Stanisława Korczyńskiego:

- ustawiczne wzbogacanie posiadanej wiedzy,
- otwartość na wyzwania cywilizacyjne,
- reagowanie na sygnały i potrzeby dzieci,
- umiejętność organizowania aktywności uczniów, która rozbudzi ich ciekawość i będzie pobudzać ich do samorozwoju,
- samoświadomość i samoakceptacja wynikająca z pełnionej roli (Korczyński 2006).

Efektywne pełnienie zadań wychowawcy świetlicy wymaga więc stałego doskonalenia się i bycia na bieżąco z fachową literaturą. Zatem kompetentny wychowawca świetlicy dba o swój rozwój zawodowy i osobisty. Wynika to z faktu, że z pojęciem kompetencji wychowawcy świetlicy nieodzownie związane jest ich doskonalenie i samokształcenie. Pozwala to odświeżyć wiedzę, inspiruje, by być twórczym i aktywnym w swoim działaniu na różne sposoby, np. przez samodzielne projektowanie i wprowadzanie nowości do praktyki, przez stosowanie w praktyce osiągnięć nauki czy asymilowanie nowości pedagogicznych pochodzących z zewnętrznych źródeł (Schulz 1994). Doskonalenie kompetencji zawodowych stanowi o profesjonalizmie wychowawcy i wpisuje się w idee uczenia się przez całe życie.

BIBLIOGRAFIA

- Bernasiewicz M., Czerkawski A. (2011), *Wypalenie zawodowe i stres pracowników placówek resocjalizacyjnych*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 2.
- Bromberek W. (1973), *Role społeczne nauczyciela*, Poznań: Wydawnictwo UAM.
- Creswell J.W. (2013), *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane*, Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Gajewska G., Bazydło-Stodolna K. (2005), *Teoretyczno-metodyczne podstawy pracy opiekuńczo-wychowawczej w świetlicy. Scenariusze zajęć wychowawczych*, t. 8, Zielona Góra: PEKW Gaja.
- Gajewska G., Turska E. (2011), *Teoretyczno-metodyczne aspekty opieki i wychowania w świetlicy. Scenariusze spotkań, programy*, t. 12, Zielona Góra: PEKW Gaja.
- Kaufmann J.C. (2004), *Ego-socjologia jednostki. Inna wizja człowieka i konstrukcji podmiotu*, Warszawa: PWN.
- Kazubowska U. (2006), *Nauczyciel wobec wyzwań przyszłości – dylematy i nadzieje*, w: E. Perzycka (red.), *Nauczyciel jutra*, Toruń: Adam Marszałek.

- Korczyński S. (2006), *Oczekiwania związane z pełnieniem roli zawodowej nauczyciela*, w: S. Korczyński (red.), *Nauczyciel i uczeń w zreformowanej szkole*, Opole: Wydawnictwo UO.
- Malinowski J.A. (2008), *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne z perspektywy zmiany społecznej i cywilizacyjnej*, „Wychowanie na co dzień”, 7–8.
- Pery A., Kmita D. (2014), *Świetlica – szkolną przestrzenią czasu wolnego: funkcjonowanie świetlic szkolnych: poradnik dla gmin i dyrektorów szkół*, Warszawa: ORE.
- Pilch T., Bauman T. (2001), *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Przyborowska B. (2009), *Świetlice – zaniedbany i niszczony obszar opieki szkolnej?*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 3.
- Przyborowska B. (2013), *Pedagogika innowacyjności. Między teorią a praktyką*, Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Raport NIK 2017: Informacja o wynikach kontroli Funkcjonowanie świetlic szkolnych.* Nr ewid. 40/2017/P/16/092/LSZ data 30.08.2018, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-funkcjonowaniu-swietlicszkolnych.html>.
- Raport o stanie świetlic szkolnych, 2015*, Raport otwarcia: MegaMisja, <https://fundacja.orange.pl/strefawiedzy/badania/>, https://fundacja.orange.pl/files/user_files/user_upload/badania/MegaMisja._Raport_otwarcia.pdf, z dn. 10.09.2018.
- Rola szkolnej świetlicy i zajęcia świetlicowe dla dzieci w opinii rodziców*, Warszawa, 22 marca 2016, Skrócony raport z badania ilościowego przeprowadzonego przez Millward Brown dla Fundacji Orange, <https://fundacja.orange.pl/strefawiedzy/badania/>, z dn. 10.09.2018.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli z dnia 1 sierpnia 2017 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1575).
- Rubacha K. (2008), *Metodologia badań nad edukacją*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Schulz R. (1994), *Twórczość pedagogiczna. Elementy teorii i badań*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Seweryńska A.M. (2004), *Uczeń z rodziny dysfunkcyjnej. Przewodnik dla wychowawców i nauczycieli*, Warszawa: WSiP.
- Skrzyński D. (2017), *Świetlica szkolna. Zmiany w nowym systemie oświaty, zasady organizacji, najczęstsze błędy*, Warszawa: Wiedza i Praktyka.
- Smarzyński H. (1987), *Szkoła jako środowisko wychowawcze*, Warszawa: PWN.
- Smolińska-Theiss B., Theiss W. (2010), *Badania jakościowe – przewodnik po labiryncie*, w: S. Palka (red.), *Podstawy metodologii badań w pedagogice*, Gdańsk: GWP.
- Świętochowski W. (2014), *Rodzina w ujęciu systemowym*, w: I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Tazbir S. (1936), *Znaczenie wychowawcze świetlic*, w: W. Regulski (red.), *Przewodnik świetlicowy. Świetlica i jej zadania*, Warszawa: M. Arct i Dom Książki Polskiej.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2017 r. art. 10 poz. 1189).
- Ustawa Prawo Oświatowe zastąpiła wcześniej obowiązującą Ustawę o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256 poz. 2572 z późn. zm.).
- Wawrzykowska-Wierciochowa D. (1963), *Świetlice dla uczniów*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Żelazkiewicz M. (1974), *Zajęcia pozalekcyjne i opiekuńcza działalność szkoły*, Warszawa–Poznań: PWN.
- Żłobicki W. (2008), *Edukacja holistyczna w podejściu Gestalt. O wspieraniu rozwoju osoby*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Żwinis M. (1955), *Meble dla świetlic*, Warszawa: Sztuka.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest ukazanie formalnych i nieformalnych uwarunkowań roli zawodowej wychowawcy świetlicy szkolnej.

Osadzone w założeniach światopoglądu aktywistycznego badania empiryczne zmierzały do określenia postrzegania przez osoby badane pracy w świetlicy szkolnej i przygotowania do niej. Do gromadzenia, analizy i interpretacji danych zastosowano ujęcie jakościowe. Uzyskana w wyniku wywiadów wiedza na temat stażu pracy, powodów podjęcia zatrudnienia w świetlicy szkolnej oraz predyspozycji do pracy w tym właśnie miejscu, odsłoniła niski prestiż roli zawodowej wychowawcy świetlicy.

Biorąc pod uwagę unikalne warunki pracy panujące w świetlicy szkolnej, ustalono, że wychowawcy świetlicy powinni być przygotowani do podejmowania pracy w tym właśnie miejscu. Baza, jaką stanowi nabyta w czasie studiów wiedza i umiejętności z zakresu metodyki pracy w świetlicy szkolnej, może znacząco ułatwić wychowawcom świetlicy identyfikację zawodową, a także stać się podstawą dla budowania świadomości pełnionej funkcji zawodowej, by w perspektywie czasu wychowawca mógł rozwijać refleksyjność wobec siebie w roli wychowawcy świetlicy oraz planować rozwój osobowy i profesjonalny.

SŁOWA KLUCZOWE: wychowawca świetlicy, świetlica szkolna, rozwój zawodowy, rola społeczna

SUMMARY

The aim of the article is to show the formal and informal conditions of the educator's work in the after-school club.

Embedded in the assumptions of the activist worldview, empirical research aimed to determine the perception by the subjects of work in the after-school club and preparation for it. A qualitative approach was used to collect, analyse and interpret the data. The knowledge gained as a result of interviews about seniority, reasons for taking up employment in the after-school club and predisposition to work in this place, revealed the low prestige of the role of professional educator of the after-school club.

Given the unique working conditions in the after-school club, it was established that after-school club educators should be prepared to work in this place. The basis of the knowledge and skills acquired during the studies in the field of work methodology in the after-school club can significantly facilitate the professional identification, as well as become the basis for building awareness of the professional role played, so that in the long term the educator can develop reflexiveness towards himself as an after-school club educator and plan personal and professional development.

KEYWORDS: after-school club educator, after-school club, professional development, social role

AGNIESZKA KACZOR – Akademia Ignatianum w Krakowie

Pedagogika / Pedagogy

Przysłano do redakcji / Received: 23.09.2020

Przysłano do redakcji po recenzjach / Received in revised form: 11.12.2020; 21.12.2020

Data akceptacji do publikacji / Accepted: 30.12.2020